



Asumisen laatu ja monipuolistaminen

Jäsenyhdistysten verkkotreffit 15.3.2023

Jutta Keski-Korhonen

Vaikuttamistyön johtaja

Kehitysvammaisten Tukiliitto



Asumisen laatukriteerit

- <https://verneri.net/asumisen-tekoja/>
- Ohjeita vammaisten ihmisten asumisen arviointiin ja kehittämiseen.
- Lähtökohtana vammaisten ihmisten asumisessa yhdenvertaisuus muiden ihmisten kanssa.
- Laadun arvioinnin perustana YK:n vammaissopimus.
 - Artikla 19: oikeus elää ja olla osallisena yhteisössä, yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet eli valita asuinpaikka, sekä se, missä ja kenen kanssa haluaa asua. Ei velvoitetta käyttää tiettyä asumisjärjestelyä. Saatava kotiin annettavia palveluita. Koko väestölle tarkoitettujen yhteisön palvelujen oltava saatavissa ja vastattava tarpeita.
- Arvioinnin lähtökohtana palveluiden lopputulemat eli **vaikutukset ihmisen elämään.**
- Hyvinvointiin liittyvä kokonaisuus, jolla yhteys elämän eri osa-alueisiin.
- Yhdeksän kriteeriä, johon liittyy asumisen sanasto, jossa keskeiset käsitteet on määritelty palveluja käyttävän ihmisen näkökulmasta.



Keskeinen periaate

Oikeus tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä

- Oikeus päättää omasta asumisesta edellyttää, että
 - voi itse valita asuinpaikan, ts. tarjolla on oltava aitoja vaihtoehtoja,
 - voi itse valita, asuuko yksin vai yhdessä muiden kanssa,
 - valintoihin ja päätöksentekoon on saatava tukea.
- Tavallinen asuminen
 - Tavallinen asuminen: asuminen omia asumistarpeita ja –toiveita vastaavassa asunnossa, joka sijaitsee tavallisella asuinalueella (esim. oma asunto, pieni asuntoryhmä, perhekoti).
- Apu ja tuki mahdollistavat asumisen omassa kodissa sekä osallistumisen muiden ihmisten tavoin.
- Palvelut ja tuki yksilöllisen tahdon, toiveiden ja tarpeiden mukaan.



1. Asuminen yhteisössä

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihminen asuu omassa kodissa* tavallisella asuinalueella.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihminen saa itse päättää kotiaan koskevista asioista.***
- ***Hänellä on mahdollisuus valita itse asuinpaikkansa, asumismuotonsa ja se, kenen kanssa asuu. Tarjolla on siis oltava erilaisia asumisen vaihtoehtoja.***
- ***Hänen ei tarvitse valita asumisjärjestelyä, jota hän ei halua tai joka ei hänelle sovi.***
- ***Hän voi muuttaa ja halutessaan vaihtaa paikkakuntaa.***
- ***Tukena hänellä on tarpeidensa mukaisia asumisen tukipalveluja*.***



Sanastosta: mikä on koti?

Koti

- Minulla on oikeus omaan asuntoon
- Minulla on oma elämäntyyli ja elämäntavat
- Kodissani on itse valitsemani tavarat
- Kodissani minulla on oikeus päättää
- Kotini mahdollistaa arkiset toimeni, levon ja virkistymiseni haluamallani tavalla
- Voin asua yksin tai valitsemani perheen tai puolison kanssa
- Läheiseni, ystäväni ja tuttavani voivat vierailla kodissani
- Kotini on turvallinen paikka, johon saan kiintyä ja jota muut kunnioittavat



Sanastosta: asunto

- Asunnossani pystyn tekemään kaikki päivittäiset toimeni
- Asunnossani on kaikki toiminnot ja voin tehdä valintoja niiden suhteen. Asunnossa on
 - eteinen
 - tavaroiden säilytystilat
 - kylpyhuone
 - keittiö tai keittonurkka
 - makuuhuone tai makuualkovi
 - olohuone tai oleskelutila, mikä mahdollistaa vieraiden kutsumisen
 - henkilökohtainen uloskäynti
 - postiluukku- tai laatikko, ovikello
 - sauna tai saunankäyttömahdollisuus
 - pyykinpesumahdollisuus asunnossa, talossa tai yhteisössä
 - parveke, terassi, piha tai muu mahdollisuus ulkoiluun
- Asuntoni yhteydessä voi olla tiloja, jotka ovat yhteiskäytössä naapureideni kanssa.



Sanastosta: asumisen tuki

- Asun omassa kodissani tavallisella asuinalueella
- Minulla on vuokrasopimus asuntooni tai muu sellainen hallintamuoto siihen (omistusasunto, asumisoikeusasunto)
- Tarvittaessa saan tukea kodin löytämiseen ja sinne muuttamiseen
- Saan tukea ja apua kaikkiin tarvitsemiini asioihin, jotta voin asua kodissani
- Tuki ja palvelut ovat saatavilla kotiini
- Saamani tuki ja palvelut suunnitellaan yksilöllisesti
- Saan tukea asioimiseen ja osallistumiseen myös muissa paikoissa, joissa sitä toivon ja tarvitsen



2. Valinta ja valta

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihminen tekee valintoja ja käyttää valtaa arjessaan.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihmisellä on tietoa vaihtoehtoista ja palveluista ymmärrettävässä ja saavutettavassa muodossa.***
- ***Hän saa tukea tiedon vastaanottamiseen ja käsittelyyn.***
- ***Hän saa tukea oman mielipiteen ja tahdon muodostamiseen sekä ilmaisemiseen.***
- ***Hän voi valita, kuka tukee häntä päätöksenteossa.***
- ***Hän saa tukea siinä, että hän ymmärtää päätöksensä seuraukset ja vaikutukset.***



Sanastosta: tuettu päätöksenteko

- Teen itse tahtoni ja mieltymyksieni mukaiset päätökset, kun saan niihin tarvitsemani tuen
- Valitsen itse, kuka minua tukee missäkin asiassa
- Valitsen itse, milloin ja mihin asiaan haluan tukea
- Saan tietoa päätöksentekoni tueksi minulle ymmärrettävässä muodossa
- Minulla on oikeus valita toisin ja muuttaa mielipiteitäni



Sanastosta: henkilökohtainen tuki

- Ottaa minut huomioon ainutlaatuisena yksilönä
- Omat vahvuuteni ja voimavarani tunnustetaan ja niitä vahvistetaan
- Minua tuetaan löytämään erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja
- Minua tukevilla ihmisillä on riittävät resurssit ja oikea asenne
- Minä päätän siitä, millaista tukeni on ja missä sitä tarvitsen
- Minulla on oikeus tehdä muutoksia elämässäni
- Saan juuri niitä palveluita, joita tarvitsen



3. Sosiaalinen liittyminen ja kansalaistoimintaan osallistuminen

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihminen osallistuu yhteisön* ja yhteiskunnan toimintaan.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihminen saa tukea osallistumiseensa ja kiinnostuksensa kohteiden selvittämiseen.***
- ***Hän osallistuu halutessaan itselleen tärkeään tekemiseen yhteisössä.***
- ***Hänellä on kontakteja myös muihin samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin.***
- ***Hän vaikuttaa yhteisiin asioihin ja tekee asioita yhteisönsä hyväksi.***
- ***Liikkuminen yhteisössä on esteetöntä ja tieto saavutettavaa.***



Sanastosta: yhteisö

- Yhteisöni muodostuvat ihmisistä, jotka jakavat kanssani itselleni tärkeitä asioita
- Valitsen itse yhteisöni, joihin osallistun ja kuulun
- Yhteisöni mahdollistavat osallistumiseni ja tukevat omaa positiivista käsitystäni siitä, kuka olen
- Yhteisöissä minua kuullaan, saan vaikuttaa asioihin ja olla myös eri mieltä
- Toimin yhteisöissäni haluamallani tavalla ja saan siihen tarvitsemaani tukea
- Yhteisöissäni voin kokea olevani odotettu ja tarvittu



4. Henkilökohtaiset ihmissuhteet

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihmisellä on merkityksellisiä ihmissuhteita.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihminen päättää itse itselleen tärkeistä ihmissuhteista.***
- ***Hänellä on mahdollisuus parisuhteeseen ja perheen perustamiseen sekä perhe-elämään.***
- ***Hänellä on tarvittaessa tukea ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen ja niihin liittyvien taitojen oppimiseen sekä kokemusten kartuttamiseen.***



Sanastosta: lähi-ihminen

- On minulle henkilökohtaisesti tärkeä ihminen
- Tuntee elämäntarinani minun näkökulmastani ja ymmärtää minua erilaisissa tilanteissa
- Ajaa etuani puhumatta suullani, ylitseni tai puolestani
- Henkilö, jonka kanssa saan kokea molemminpuolista kiintymystä
- Voi olla omaiseni/läheiseni, ystävä, työntekijä tai muu itse määrittelemäni henkilö



5. Koulutus ja henkilökohtainen kehittyminen*

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihmisellä on mahdollisuus kehittymiseen.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihmisellä on mahdollisuus vahvuuksiensa* ja voimavarojensa löytämiseen, käyttämiseen sekä tähän liittyvään tukeen.***
- ***Hän voi valita koulutuksensa ja kehittää itseään toiveidensa mukaisesti.***
- ***Hän saa tarvittaessa tukea henkilökohtaisten tavoitteiden asettamiseen ja saavuttamiseen. Hänellä on mahdollisuus kokeilla, onnistua ja epäonnistua.***



Sanastosta: henkilökohtainen kehittyminen

- Minulla on toiveita elämäni suhteen
- Minulla on tavoitteita, jotka olen itse asettanut
- Minulla on mahdollisuus saada tukea itselleni tärkeiden asioiden toteuttamiseen ja uusien taitojen harjoitteluun
- Saan kokeilla, onnistua ja tehdä virheitä
- Henkilökohtainen kehittyminen on prosessi, jonka aikana saan tukea tavoitteiden laatimiseen ja pääsen kehittymään ja harjoittelemaan valitsemaani asiaa



Sanastosta: vahvuudet

- Liittyvät kykyihini, voimavaroihin ja hyviin ominaisuuksiini
- Ympäristötekijät ja ympäristön tuki vaikuttavat vahvuuksiini
- Ovat minulle mahdollistaja
- Lähi-ihmiset korostavat voimavarojani, vahvuuksiani ja hyviä asioita minussa



6. Arvostetut sosiaaliset roolit

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihmisellä on arvostettuja sosiaalisia rooleja.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihmisellä on rooleja, joissa hän saa kokea itsensä tärkeäksi ja tarpeelliseksi.***
- ***Hänen osaamisensa tunnustetaan ja tunnustetaan.***
- ***Hänellä on rooleja, joiden kautta voi osallistua oman yhteisön kehittämiseen.***
- ***Hän saa tukea erilaisissa rooleissa toimimiseen.***
- ***Hän saa tarvittaessa tukea itselleen mielekkäiden roolien löytämiseen.***



Sanastosta: osallisuus

- Saan tukea omatoimisuuteen
- Minä teen omaan elämäni liittyviä valintoja ja päätöksiä ja vaikutan omiin asioihini
- Omilla teoillani ja mielipiteilläni on merkitystä, ja ne tuottavat muutoksia arkeen. En ole näennäisesti osallinen
- Minulla on oikeus äänestää vaaleissa ja olla päättämässä yhteisistä asioista
- Minulla on aito mahdollisuus vaikuttaa omien palvelujeni sisältöön
- Osallistun minuun liittyvien asioiden suunnitteluun ja arviointiin



7. Elämänlaatu

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihmisellä on hyvä elämänlaatu* ja hyvinvointi.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihmisen oma kokemus hyvinvoinnista ja elämänlaadusta on ensisijainen.***
- ***Hänen elämänsä koostuu hänelle tärkeistä asioista.***
- ***Hänellä on elämässään onnelliseksi tekeviä asioita.***
- ***Hän tapaa henkilöitä, joita hän haluaa ja voi kokea itsensä arvostetuksi ja tärkeäksi.***
- ***Hänellä on tukea unelmien muodostamiseen ja tavoitteluun.***



Sanastosta: elämänlaatu

- Elämänlaatu on minun yksilöllinen kokemukseni elämästä
- Saan elää omannäköistä elämää
- Olen joku, kuulun johonkin ja saan toteuttaa itseäni
- Minun tunteitani kunnioitetaan
- Saan muodostaa unelmia ja tavoitella niitä
- Elämässäni on asioita, jotka tekevät minut onnelliseksi



8. Terveys ja hyvinvointi

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihmisellä on mahdollisuus saavuttaa paras mahdollinen terveys.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihminen saa omaa terveyttään koskevaa tietoa sekä tukea terveytensä ylläpitämiseen ja edistämiseen.***
- ***Hänellä on mahdollisuus terveytensä ylläpitämiseen ja edistämiseen mieltymystensä mukaisella liikunnalla ja ravinnolla.***
- ***Hänen kokemuksensa sukupuolesta ja seksuaalisuudesta toteutuvat hänen valitsemallaan tavalla.***



Sanastosta: tarve

- Minulla on tarpeita, jotka määrittelen itse
- Tarpeeni ovat yksilöllisiä sekä erilaisia eri elämän vaiheissa
- Saan tietoa ja kokemuksia tarpeitteni tunnistamiseksi ja toteuttamiseksi
- Määrittelen itse, millainen on tarpeitteni tärkeysjärjestys sekä sen, miten tarpeeni toteutuvat



9. Turva ja turvallisuus

Palvelun vaikutus ihmisen elämään?

Ihminen on turvassa ja kokee turvallisuutta.

Mitä (esimerkiksi) tarvitaan, jotta tämä toteutuu?

- ***Ihmisellä on mahdollisuus tuntea molemminpuolista luottamusta jonkun kanssa.***
- ***Häntä kohdellaan arvostavasti ja hän kokee tulevansa kuulluksi.***
- ***Häneen ei kohdistu henkistä tai fyysistä väkivaltaa, kaltoinkohtelua tai hyväksikäyttöä.***
- ***Hänen taloutensa ei ole uhattuna.***
- ***Hän kokee jatkuvuutta elämässään ja arjen sujumisessa.***



Sanaston sanat

- Asumisen tuki
- Asunto
- Elämänlaatu
- Henkilökohtainen kehittyminen
- Henkilökohtainen tuki
- Koti
- Lähi-ihminen
- Osallisuus
- Tarve
- Tuettu päätöksenteko
- Vahvuudet
- Yhteisö



Uusi vammaislaki/asuminen

- Vammaisen henkilö voi asua mahdollisimman itsenäisesti silloinkin, kun hän tarvitsee apua ja tukea.
- Asumisen tuki voidaan järjestää yksittäiseen asuntoon tai ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen. Asumisen tukea on järjestettävä vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukainen määrä ensisijaisesti vammaisen henkilön toivomalla toteuttamistavalla.
- Asumisen tuki on toteutettava siten, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys toteutuvat.
- Tarvittavan asumisen tuen sisällöstä, määrästä ja toteutustavasta päätettäessä on otettava huomioon asiakassuunnitelmaan kirjattu
 - yksilöllinen tuen tarve ja toivomukset
 - asumisen tuen merkitys vammaisen henkilön itsenäiselle elämälle.